

сведения, обеспечивает речевую практику. Грамматический текст в лабораторной работе характеризуется насыщенностью изучаемым языковым материалом, определенными условиями предъявления (темпом, длительностью звучания, ясностью и четкостью артикуляции диктора), а также достаточной информативностью и семантико-тематической целостностью.

Языковые трудности в тексте представлены не изолированно, а в сопоставлении с грамматическими явлениями, подлежащими дифференцированию. Включение текста указанного типа в систему упражнений по формированию навыков грамматического оформления высказывания способствует обобщению грамматических знаний, повышает коммуникативную компетенцию учащихся и органично вписывается в систему аудитивных упражнений на завершающем этапе работы. Практика показывает, что использование грамматического текста в лабораторной работе значительно повышает уровень сформированности навыков грамматического оформления высказывания, о чем свидетельствуют уменьшение количества ошибочных действий учащихся, увеличение количества произнесенных фраз, более свободный характер ведения диалога.

Таким образом, в соответствии с комплексным решением языковых и речевых задач в условиях коммуникативной модели обучения необходимо совершенствовать систему работы по формированию грамматических навыков устной речи, в частности, разрабатывать и внедрять в учебный процесс современные аудиотренажеры, предназначенные для поэтапного формирования у иностранных учащихся навыков грамматического оформления высказывания. Такие материалы, несомненно, будут способствовать оптимизации учебного процесса и обеспечат формирование прочных навыков использования «грамматических знаний» в речи иностранных учащихся на начальном этапе.

Список источников:

1. Воронин Л.Г., Богданова И.И., Бурлаков Ю.А. Становление речевых навыков при обучении иностранному языку// Новые исследования в педагогических науках: Сб. ст./ Изв. АПК РСФСР, М., 1966. Вып. 6.
2. Капитонова Т.И., Московкин Л.В. Методика обучения русскому языку как иностранному на этапе предвузовской подготовки. – СПб.: Златоуст, 2006.
3. Ляховицкий М.В., Кошман И.М. Технические средства в обучении иностранным языкам. – М.: Рус. яз., 1981.
4. Пассов Е.И. Основы коммуникативной методики обучения иноязычному общению. – М.: Рус. яз., 1989.
5. Шатилов С.Ф. Теоретические основы методики обучения грамматическому аспекту иноязычной речи // Общая методика обучения иностранным языкам .- М.: Рус. яз., 1991.

Питання підготовки іноземних слухачів до навчання у ВНЗ

Дементьєва Т. І.

доцент, зав. кафедри мовної підготовки

Харківського національного університету радіоелектроніки

м. Харків, Україна

Для іноземних студентів головною сферою спілкування є навчально-професійна сфера, оскільки, навчаючись на першому курсі вищого навчального

закладу, студенти-іноземці змушені вступати в комунікацію російською (українською) мовою.

Спостереження за діяльністю іноземних студентів I курсу вищого навчального закладу дало можливість виділити найактуальніші діади (соціальні інтеракції або відносини, які включають два елементи) навчально-професійної комунікації: викладач – студент, викладач – група, студент – студент, студент – група.

Досвід роботи з іноземними студентами показує, що у процесі навчання студентів I – IV курсів найважливішою є діада «викладач – студент», де знання російської (української) мови багато в чому визначає успіх і навчально-професійну здатність тих, хто навчається. Процес навчання студентів-іноземців основам тієї або іншої дисципліни на першому курсі вищого навчального закладу зумовлює такі форми мовленнєвої взаємодії:

1) передача змісту теми викладачем і сприйняття повідомлюваного колективом студентів – у формі монологічного повідомлення (монолог може включати елементи діалогу, але це не змінює за своєю суттю загального характеру мовленнєвого спілкування як монологічного);

2) зворотньоспрямований процес повідомлення відомостей студентами навчальній групі і викладачеві з метою закріплення знань і контролю правильності і повноти засвоєння – у формі монологічного висловлення з тієї ж теми, яка розкривалася в повідомленні викладача; 3) з'ясування окремих елементів змісту, не зрозумілих студентам в повідомленні викладача, або пропущених ним, або переданих неточно студентами під час їх повідомлень – у формі бесіди між викладачем і студентами.

Отже, педагогічний процес в умовах навчання студентів на першому курсі у ВНЗ протікає переважно у формі монологічних повідомлень (викладача або студентів). До діалогічної форми спілкування вдаються звичайно тоді, коли фіксують прогалини в процесі засвоєння або передачі інформації для засвоєння. Діалогічне спілкування набуває в цих випадках форми тематичної бесіди між викладачем і студентом (студентами), тобто ситуативно зумовлених питань і відповідей на них у межах теми, що вивчається [4: 6-7]. Такі перераховані вище дії і становлять зміст навчально-професійної комунікації «викладач-студент».

З огляду на це, основними формами роботи на підготовчому факультеті в процесі навчання іноземних слухачів наукового стилю мовлення повинні бути не різні мовні вправи над ізольованими фразами, словами і словосполученнями, не заучування напам'ять текстів і слів, а постійна стимуляція до творчого використання нових слів, до породження власних текстів. Такий стимулюючий підхід можна здійснити у процесі використання навчально-мовленнєвих ситуацій.

Вивчення досвіду використання навчально-мовленнєвих ситуацій у процесі навчання іноземних слухачів дозволило з'ясувати наступне:

- під час вивчення особливостей розмовного стилю мовлення навчально-мовленнєві ситуації використовуються на початковому, середньому і середньо-просунутому етапах;

- у процесі вивчення наукового стилю мовлення на підготовчому факультеті навчально-мовленнєві ситуації не використовуються з огляду на помилкову думку

викладачів про те, що на матеріалі наукового стилю мовлення не можна змоделювати навчально-мовленнєві ситуації;

- у посібниках, призначених для вивчення іноземними слухачами наукового стилю мовлення, немає ситуативних завдань;

- пріоритет в системі роботи з навчання наукового стилю мовлення надається усним вправам, побудованим на ситуативності. Але відомо, що важко надати достатню мовленнєву практику кожному, адже група нараховує до 12 - 14 слухачів, хоча це конче необхідно.

Тому моделювання навчально-мовленнєвих ситуацій в галузі навчально-професійного спілкування, і залучення максимальної кількості слухачів до роботи з удосконалення усного мовлення на матеріалі майбутньої спеціальності дозволить виконувати одну з головних умов навчання усного мовлення в групі – забезпечення всіх слухачів рівною кількістю мовленнєвого матеріалу для практики з усного мовлення в аудиторії.

Використання навчально-мовленнєвих ситуацій в процесі навчання іноземних слухачів наукового стилю мовлення допоможе подолати протиставлення теоретичного і практичного етапів навчання і забезпечити високий ступінь засвоєння мовленнєвого матеріалу. Навчально-мовленнєві ситуації допоможуть також раціонально і ефективно використовувати навчальні години, засвоюючи інформацію безпосередньо в мовленнєвому оточенні (у певній ситуації спілкування), студенти бачать, як вживається нова лексика і які граматичні форми використовуються в тій чи іншій ситуації. Вони самі є учасниками цього спілкування, активно працюють з новим мовним матеріалом, відтворюючи його, вживають у різноманітних ситуаціях

Визначаючи зміст навчально-мовленнєвих ситуацій у процесі навчання слухачів на довузівській підготовці необхідно зважати на особливості їх майбутніх професій, зокрема таких, як «Людина – людина» і «Людина – техніка». Головним провідним предметом праці типу «Людина – людина» є люди, групи людей, колективи, спільності людей. Головним предметом праці типу «Людина – техніка» є технічні системи, речовинні об'єкти, матеріали, види енергії [3: 48].

Особливість професії типу «Людина – людина» полягає в тому, що головний зміст праці зводиться до взаємодії між людьми. Предметна область діяльності характеризується ключовими виразами на зразок: духовні потреби населення у сфері дозвілля, відпочинок і настрій, умови зберігання цінностей на підприємстві, здоров'я людини, хвороба, дотримання правил поведінки, інтереси інших організацій, можливість спілкування. Людям, що обрали для себе цей тип професії, потрібно швидко переключатися з одного виду діяльності на інший, уміти строго погоджувати свою поведінку, звернену до інших людей, з моральними і юридичними нормами, уміти виділяти поряд із «вічними знаннями» знання оперативні, що стосуються конкретної обстановки «тут і зараз», потрібно постійно вдосконалювати свої знання і вміння, мати величезну витримку. Треба уміти передбачати передумови тих або інших тверджень, питань у свідомості інших людей. Люди цього типу професії вимагають творчого складу розуму, здібності чітко уявляти, моделювати варіанти можливих наслідків дій інших людей, можливих результатів конфліктів, протистоянь

або, навпаки, об'єднань. Потрібним і дуже важливим є уміння говорити професійно, чітко, виразно, розбірливо, зручним для слухача темпом, зрозуміло викладати зміст висловлюваного. Дуже важливим є уміння слухати і чути, розуміти сторонню людину, а не приписувати їй те, що самому могло б прийти на думку в такій же ситуації. З огляду на це студент, який одержуватиме професію цього типу, повинен буде не тільки готуватися до тієї або іншої галузі науки, але й повинен встановлювати і підтримувати контакти з людьми, розуміти їх, розбиратися в їх особливостях, уміти переконати в чомусь і вийти з конфліктної ситуації і т. ін. [2: 176-181].

Особливість професії типу «Людина – техніка» полягає в тому, що зміст праці людини зводиться до взаємодії її з технікою. Предметна галузь або сфера діяльності людей цього типу професії характеризується такими ключовими виразами: фізичні, хімічні процеси, могутня техніка, великий цифровий матеріал, місця несправностей, свідчення приладів, місце розташування частин у машині, принципи дії технічних пристроїв, ознаки можливих несправностей і т. ін. Від людей, що обрали для себе цей тип професії, вимагається емоційна стриманість, стійкість у надзвичайних ситуаціях, підвищене відчуття відповідальності. Важливими також є діловитість, акуратність і сумлінність, здатність самостійно працювати, іноді при обмежених контактах із колегами. З огляду на це, студент, який одержуватиме професію цього типу, повинен буде уміти в процесі навчання розповідати не тільки про пристрої і статистичний стан механізмів, приладів, машин, але й про процеси робочої взаємодії, про рух їх складових. Повинен уміти будувати версії про можливі технічні неполадки, пропонувати свої варіанти пошуку, доводити власну точку зору і т. ін. [1: 172-175].

На основі усього вищевикладеного можна зробити висновок, що у процесі визначення змісту навчально-мовленнєвих ситуацій необхідно обов'язково враховувати особливості вищезазначених типів професій.

Список джерел:

1. Жинкин Н. И. Психологические особенности спонтанной речи / Н.И. Жинкин // Иностранные языки в школе. - 1965. - № 4. - С. 2 - 11.
2. Климов Е.А. Как выбирать профессию / Е.А.Климов. – М., 1984. - 160 с.
3. Климов Е.А. Человек и профессия / Е.А. Климов. – Л., 1975.- 159 с.
4. Комарова Э.П. Основы обучения иноязычному профессионально ориентированному опосредованному общению в системе вузовского образования / Э.П.Комарова. - Воронеж, 2000. - 176 с.

Повышение эффективности обучения иностранных студентов средствами учебно-методического комплекса

Демьянова В.Г

доцент кафедры языковой подготовки

Харьковского национального автомобильно-дорожного университета

г. Харьков, Украина

В практике обучения иностранных студентов в вузах Украины проблема методического обоснования и создания эффективных учебных комплексов по РКИ всегда была и остается до настоящего времени достаточно актуальной. Выбор темы нашей статьи объясняется тем, что сегодня во многом изменились и дополнились